

**Az egyetemes társadalmi-kulturális jelenségek és a pénzügyi műveltség online
mérése 5. évfolyamon**

Kinyó László
SZTE Neveléstudományi Intézet

Tóth Edit
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: longitudinális vizsgálat; online tesztelés; társadalomtudományi (humán) műveltség

A kulturális/humán univerzálékat a szakirodalom a társadalomtudományi műveltség alapjainak kialakítására és jellemzésére alkalmas megközelítésként tartja számon (Brophy és Alleman, 2006, 2008). A fogalom az ember számára nélkülözhetetlen társadalmi jelenségek megnevezésére szolgál, amelyek azonos funkcióval jelen vannak minden emberi közösségben (pl. étkezés, öltözködés, lakáskörülmények, pénz, hivatás), de nem feltétlenül rendelkeznek azonos formával és jelentéssel. Egy longitudinális mérésorozat 2016 tavaszán új területtel, az állampolgári és pénzügyi műveltség mérésével bővült, ami a 21. századi társadalmakban, kultúrákban való eligazodás képességeinek vizsgálatára, valamint korunk pénzügyi viszonyaira vonatkozó ismeretek mérésére helyezi a hangsúlyt. Kutatásunk célja annak feltárása, hogy a tanulók mennyire tájékozottak a kultúra, a civilizáció, az ember által létrehozott mesterséges környezet, valamint a pénzügyek világában. Online kutatásunkban a követéses mérési program 51 partneriskolájának 83 osztályából 1604 5. évfolyamos tanuló vett részt. Az adatfelvételt az eDia-rendszeren keresztül, tanórai keretek között végeztük. A teszt két részből – kulturális univerzálék és pénzügyi műveltség – állt, összesen 131 (81; 50) itemet tartalmazott. A kulturális univerzalitás tesztrész négy dimenziót – öltözködés, étkezés, közlekedés, életkörülmények –, a pénzügyi műveltség szintén négy dimenziót – pénz, pénzkezelés, megtakarítás és hitel, pénzügyi tervezés, döntéshozatal – fedett le. Első eredményeink szerint az alkalmazott mérőeszköz belső konzisztenciája megfelelő (Cronbach- $\alpha=0,90$), a teszt két résztesztje közül a pénzügyi műveltség területén (átlag=65,36; szórás=14,12) a diákok szignifikánsan magasabb eredményt értek el ($t=-58,61$; $p<0,01$), mint a humán univerzálék esetében (átlag=57,70; szórás=12,44). Az utóbbi részteszt esetében az a feladatelem bizonyult a legnehezebbnek, amelyben a diákoknak Kína egyik városának térképrészletéről kellett megállapítaniuk a városban található kórházak számát. Erre a feladatra mindössze a tanulók 2,8%-a válaszolt helyesen. Ugyanakkor a legkönnyebb feladatelem – amely a séléskor viselt öltözék kiválasztását igényelte – megoldottsága 93,3%-os volt. A pénzügyi műveltség részteszt legkönnyebb feladatai a pénz, pénzkezelés témakörébe tartozó feladatok közül kerültek ki: a pénzérmék felismerése az érme egyik oldala alapján a tanulók 91%-ának nem okozott nehézséget, ugyanilyen arányban voltak tisztában a tanulók a forgalomban lévő fizetőeszközzel is. A mért terület legnehezebb feladatai a pénzügyi tervezés, döntéshozatal témakörét vizsgáló feladatok voltak; a legnehezebb itemre, amely az albréletes létformából származó személyi és anyagi előnyök felismerésére vonatkozott, a diákok 16,4%-a adott helyes választ. Kutatásunk megerősíti, hogy az univerzalitásokon alapuló kutatási megközelítés – amely korábban nemzetközi szinten sem képezte nagy mintás vizsgálat koncepcióját – alkalmas a társadalomtudományi műveltség alapjainak vizsgálatára.